

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1977/83

Karar Sayısı:1977/88

Karar Günü:14/6/1977

Resmi Gazete tarih/sayı:26.8.1977/16039

İtiraz yoluna başvuran : İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu : 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa 5/3/1973 günlü, 1696 sayılı Kanunla eklenen Ek 3. maddenin ve 8/4/1340 günlü, 469 sayılı Mehâkimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehâkimin Teşkilâtına ait Ahkâmı Muaddil Kanunun 2. maddesinin Anayasa'ya aykırı oldukları ileri sürülerek iptalleri istenmiştir.

I. OLAY:

Türk Ceza Kanununun 141. ve 173. maddelerine aykırı eylemlerinden dolayı sanıklar hakkında İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinde açılan davanın görülmesi sırasında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin 1773 sayılı Kanun Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olduğundan dosya 4. Ağır Ceza Mahkemesine verilmiş, bu mahkeme Adalet Bakanlığının 26/3/1973 günlü, 634 sayılı Genelgesine dayanarak görevsizlik kararıyla dosyayı İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan duruşmada Cumhuriyet Savcısı; 4. Ağır Ceza Mahkemesinin görevsizlik kararına dayanak tutulan Genelgenin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa, 5/3/1973 günlü, 1696 sayılı Kanunla eklenen Ek 3. madde uyarınca çıkarıldığını, Ek 3. maddenin ve bu maddede sözü edilen 8/4/1340 günlü, 469 sayılı Kanunun 2. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu öne sürmüş Mahkemece bu savın ciddî olduğu kanısına varılarak anılan hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

III. METİNLER:

1- İtiraz konusu yasa kuralları:

a) 5/3/1973 günlü, 1696 sayılı (1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun) un Ek 3. maddesi şöyledir:

"Ek madde 3- Ek 1 inci maddede gösterilen suçların hazırlık soruşturması bizzat Cumhuriyet Savcıları veya yardımcıları veya bunların bulunmadıkları hallerde sulh veya sorgu hâkimi tarafından yapılır.

Bu suçların son soruşturmasının yapılacağı yerde bu davalara bakacak derecedeki mahkemenin birden fazla olması halinde görevli mahkemeyi 469 sayılı "Mehâkimin Teşkilâtına ait Ahkâmı Muaddil Kanunun 2. maddesi gereğince Adalet Bakanlığı tayin eder."

b) 8/4/1340 günlü, 469 sayılı (Mehâkimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehâkimin Teşkilâtına ait Kanun) un 2. maddesi şöyledir:

"Madde 2- İcabeden yerlerde mehâkimi asliye müteaddit devaire taksim olunur. Bu takdirde devair rüesasının biri reisi evvel, diğerleri reisisani unvanını haiz olur. Müteaddit devaire münkasem olan mahkemelerde envai mesalihe göre vezaifin devair beyninde tevziî Adliye Vekâletine aittir."

Esas Sayısı:1977/83
Karar Sayısı:1977/88

2- İlgili yasa kuralı:

5/3/1973 günlü, 1696 sayılı Yasanın Ek 1. maddesi şöyledir:

"Ek madde 1- 1) Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ideolojik amaçlarla, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrılığına dayanılarak nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadıyla işlenen suçlarla, bunlara murtabit suçları

2) Türk Ceza Kanununun 179, 180 birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları ayrı olmak üzere 188, 201, 254, 255, 257 ve 264 üncü maddelerinde veya 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunun değişik 12 nci yahut aynı Kanunun ek maddesinin, birinci bendinde yazılı suçları işleyenler hakkında yapılacak soruşturma ve kovuşturmalar, 3005 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin (A) bendindeki mahal ve aynı Kanunun 4 üncü maddesinde yazılı zaman kayıtlarına bakılmaksızın, bahis konusu Kanun hükümlerine göre yapılır.

Bu suçlardan dolayı ilk soruşturma yapılmaz.

Askerî Mahkemelerin yetkisi saklıdır."

3- İtirazın dayandığı Anayasa kuralları:

"Madde 32- (20/9/1971 günlü, 1488 sayılı Yasa ile değişik) Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

"Madde 132- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasa'ya, kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiç bir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmede olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare; Mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve İdare Mahkeme kararlarını hiç bir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

"Madde 134- (20/9/1971 günlü, 1488 sayılı Yasa ile değişik) Hâkimlerin nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı soruşturma yapılmasına ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre, kanunla düzenlenir,

Hâkimler 65 yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler, Askerî Hâkimlerin yaş haddi, yükselme ve emeklilikleri kanunla belli edilir.

Hâkimler kanunda belirtilenlerden başka, genel ve özel hiç bir görev alamazlar."

Anayasa'nın 15/3/1973 günlü, 1699 sayılı Yasa ile değişik 136. maddesinin konu ile ilgili birinci, ikinci ve yedinci fıkraları şöyledir:

Esas Sayısı:1977/83
Karar Sayısı:1977/88

Madde 136- Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.

Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur. Ancak, Sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve işleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler kanunda gösterilir."

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İktüzüğünün 15. maddesi uyarınca 14/6/1977 gününde yapılan ilk incelemede aşağıdaki sorunlar üzerinde durulmuştur.

1- İtiraz konusu kuralları içeren:

a) 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 5/3/1973 günlü, 1696 sayılı Kanunla eklenen itiraz konusu Ek 3. maddenin davada uygulanma olanağı bulunan ikinci fıkrası,

b) 8/4/1340 günlü, 469 sayılı Mehâkini Şer'iyenin ilgasına ve Mehâkimin Teşkilâtına ait Ahkâmı Muaddil Kanununun itiraz konusu 2. maddesinde yer alan ve davada uygulanma olanağı bulunan: "Müteaddit devaire münkasem olan mahkemelerde envai mesalihe göre vezaifin de vair beyninde tevziî Adliye Vekâletine aittir." hükmü,

Anayasa Mahkemesinin 7/4/1977 günlü, E: 1977/5, K.: 1977/45 sayılı kararıyla iptal edilmiş ve bu karar 11/6/1977 günlü, 15963 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu durum karşısında aynı hükümlere yönelen itirazın incelenmesine ve bu konuda yeniden karar verilmesine yer kalmamıştır.

2- 8/4/1340 günlü, 469 sayılı Kanunun 2. maddesinin, itiraz kapsamı içinde kalan öteki bölümüne gelince :

Maddenin bu bölümünde, "İcap eden yerlerde mehâkimi asliye müteaddit devaire taksim olunur. Bu takdirde devair rüesasının biri reisi evvel diğerleri reisisani unvanını haiz olur." kuralları yer almaktadır. Bu kuralların mahkemenin görmekte olduğu davada, görevin belirlenmesi yönünden uygulanma yeri yoktur, itirazın konusunu; birden çok dairelere ayrılan mahkemelerde, işin nevine göre hangi davaların hangi dairelerde görülmesini saptama yetkisinin Adalet Bakanlığına tanınması yolundaki kural oluşturmaktadır. Yukarıda sözü edilen hükümlerin ise mahkemenin görev alanının saptanması veya sınırlandırılması ile bir ilgisi bulunmadığından bu hükümlere ilişkin istem, mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmelidir.

V. SONUÇ:

1- 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa 5/3/1973 günlü, 1696 sayılı Kanunla eklenen itiraz konusu Ek 3. maddenin davada uygulanma olanağı bulunan ikinci fıkrası,

2- 8/4/1340 günlü, 469 sayılı Mehâkimi Şer'iyenin ilgasına ve Mehâkimin Teşkilâtına ait Ahkâmı Muaddil Kanununun itiraz konusu ikinci maddesinde yer alan ve davada uygulanma olanağı

Esas Sayısı:1977/83
Karar Sayısı:1977/88

bulunan : "Müteaddit devaire münkasem olan mahkemelerde envai mesalihe göre vezai fin devair beyrinde tevzi Adliye Vekâletine aittir." hükmü,

Anayasa Mahkemesinin 7/4/1977 günlü, E. 1977/5, K, 1977/45 sayılı kararıyle iptal edilmiş ve bu karar 11/6/1977 günlü, 15963 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış bulunduğundan bu konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına, 469 sayılı Kanunun 2. maddesinin yukarıda 2. bentte gösterilen hükmü dışındaki bölümü davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu bölüm hükmüne ilişkin itirazın mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine,

14/6/1977 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu